

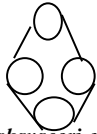

**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: VAVAKOSO NI VEIMATALOTU E SO**

Maji 3, 2019: Sa tiko kei keda na Kalou: Imanueli-Matalia ni Yagoi Jisu [Transfiguration Sunday]: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegu-cegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka. Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataka ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

Na Matalia ni Yagoi Jisu: Siga ni Turaga 03 Maji, 2019:

A. Ai Vakamacala me baleta na Lako Yani [Exodus]: I. Na Lako Yani sai koya nai talanoa levu taudua ni dro bula [biggest great escape in history]. Rauta e 2 na milioni na mata tamata na Isireli, era tiko vakabobula ka ra dro bula mai na vanua taqomaki ka viribai vinaka, ka tiko na kena mataivalu qaqa. E dredre sara na dro ena sala vakatamata, sa rawata ga ni curu mai na Kalou ena bula ni tamata. II. Nodrai liuliu ko Mosese, eda sa raica enai Vakatekivu na nona sucu, susugi cake ena vuvale vakatui nei Fero kei na nona sa kacivi ka talai mai vua na Kalou me vakayacora nai tavi ni veisereki [Lako Yani 3:1ff]. Na veicakamana e vakayacora ko Mosese e moica ga na veika buli eda raica mai nai Vakatekivu ka vakadonuya na Kalou, ka vakayagataka me vakavu leqa [manipulations of nature as God approves]...1.vuki na wai me dra, 2. Manumanu, na boto, 3. na kutu, 4. na lago, 5. mate ni manumanu sucu, 6. na bo, 7. kurukuru kei na uca cevata, 8. na vodre, 9. na butobuto, 10. mate na ulumatua [raica na Lako Yani 7-11], kei na nodra luvu mate na sotia ni Ijipita [Lako Yani 14]. III. E nai VT vakaIperiu nai vola e vakatokai ga me yacana nai matai ni vica na vosa ‘Ogo na veiyaca...’ na vosa era cavuta na bête ni ra tekivu wilika. Na Lako Yani [‘Exodus’ mai na vosa vaKirisiki ‘ex hodos’, na ‘ex’ out se ‘tuba’, ‘dakuna’ se ‘yani’, na ‘hoddos’ na ‘sala’ se ‘lako,’ ‘way’..., vakaLatini na vu ni vosa vata ga na ‘exit’ se sala ki tautuba. Ena gauna ogo sa volai ena noda veivale kecega ni volivoli se vale lelevu vakayagataka raraba na vosa ‘exit’].

Sa ganita vinaka na kena vakaViti na ‘Lako Yani.’ IV. E rua na vakasama bibi e no enai vola ogo: 1. Tauyavu ni Vanua se matatamata [National]. Sa tekivu e na Lako Yani nai tukutuku ni dua na matatamata, era sa kunea na nodra galala vakapolitiki ka sa yaco me dua na mata tamata ka vakatokai ko ‘Isireli’ [Vakatekivu 32:28...’yisrael’ e rawa ni kenai balebale nona qaqa ena veimoqe kei na Kalou [agilosi] se o koya e qaqa vata kei na Kalou -triumphant with God, a person prevails with God- se na tamata e raica na Kalou [a person seeing God], se ko koya me veiliutaki vaKalou ka ni so era kaya ni vu mai na vosa vakaIperiu na ‘sarar’ me kenai balebale ni ‘veiliutaki na Kalou’..., na yaca talega e vakatokai Jekope kina na Kalou se ko Koya na Dauveimoqe ko ‘Isireli’ [sa yaga me veitalanoataki vakavinaka sara]. Era dau marautaka na Jiu ena vula ko Maji/Epereli se 15-22 ‘Nisan’ na vula vakaIperiu [na Kana Vata ni Lako Sivia [Passover se pesach-’paseka’, raica na Lako Yani 12:13, 27] ka ra talanoataka kina na cecere kei na vinaka ni veivakabulai levu a vakayacora na nodra Kalou. 2. Veika Vakayalo [Spiritual]. Era sa raica ka vakadinadinataka ni nodra Kalou e bulia na vuravura, e cecere mai na veikalou kecega ka okati kina na veikalou ni Ijipita. E muri ga ena vunau nei Aisea era vakadeitaka ni dua ga na Kalou e vuravura, na nodra Kalou ga na Isireli. Sa dau vakayagataki me yaca ni Kalou ogo ko El-Shaddai [God Almighty-Kalou Kaukauwa se Qaqa...sa rauti keda ni sa vakarautaka na ka kecega :Same 9:1]. Na nodra Kalou ogo a taroga ko Mosese [Lako Yani 3] se ko cei na yacana, sa qai rogo mai kina na vosa eda sa mai cavuta me ‘Yahweh’ [YHWH, ko ya ‘Koi au koi au ga’--’I am who I am’ se tawamudu se sega ni veisau se tikotiko ga--’Always’. V. E gauna ogo e da vakayagataka na ‘Jehovah’ se Jiova (nanumi ni rorogo ni vosa vakaIperiu YHWH ni curu kina na vowels-a,e,i,o,u. Ni sa vakadewataki nai VT ena vosa eso me vaka na Latini kina vosa vakaJamani ki na vosa vakavavalagi sa laki yacova sara na vosa ‘Jehovah’ se vakaviti ‘Jiova’: ‘Koi au koi au ga’, ‘Veigauna kei na veidraki kecega’, ‘na Kalou ogo sai koyakoya tikoga sega ni veisau’. Baleta ni tabu na cavuta walega na yaca ni Kalou ogo me vaka nai Vunau [Lako Yani 20:1-7]; sa dauvakayagataki kina na vosa ‘Adonai [Lord se Turaga]. Sa macala ni ko kila na yacana e dua, e dua na sala ni da voleka vua [relational]. Ogo nai matai ni yaca ni Kalou, sa qai tarava na yaca veitarataravi ka vakatau ena nodra vakadinadinataka na Isireli na veika e vakayacora na Kalou. Na ‘Always’ se ‘I am who I am’ [Jehovah], my Provider [Adonai yir’eh...Jiova Jaire ; Vakatekivu 22:14], Always my Helper [moshia-veivukei, veivueti, veivakabulai se ‘hayoel’ na dauveisereki], Always my Protector [‘el shaddai’...sa vakarautaka na ka kece ga], Always my Healer [Ropheka-Dauveivakabulai] kei na vuqa tale na yaca e vakatokai kina na Kalou ogo. Sa macala ni veiyaca era vakayacana kina na Kalou na tamata e vu se era vakadinadinataka na veika cecere, talei e tara nodra bula ka ra vakadeitaka ni

cakacaka ni Kalou, sa vakavuna na kena buli ka cavuti na veiyaca oqori. Na Kalou ka bulia na vuravura, sa yaco me Dauniveisereki [redemption] ni dua ga na matatamata, na Isireli; nai tekivu ni nona cakacaka ni veivakabulai na Kalou oqo. Na vosa oqo ‘redemption’ [veivagalalataki se veisereki] e dau vakayagataki ni vagalalataki e dua e vesuki tu [kidnap], ka qai soli na kenai sau vakailavo me sereki kina [ransom price—nai voli se kenai sau]. Na vakasama oqo e matata vinaka sara ni da wilika tiko na veika sa vakayacora na Kalou me yacova sara na veivakabulai se veisereki levu sa mai vakayacora ko Jisu [Marika 10:35-45; Maciu 20:20-28; Roma 3:22-26] kei na nodai tavi na tamata lotu me tomana tiko nai tavi bibi ni veisereki vakayalo, vakayago talega.

I. Lako Yani 34:29-35: Ena lesoni ena Luke eda na goleva kina na Matalia ni Yagoi Jisu, ia eke e matalia talega na matai Mosese ni rau sota kei na Kalou. Sa soli oti na Vunau e Tini [20:1ff; 24:12-18], ia era vakaduiduile ga na Isireli, sa rarawa vakalevu ka voroka ko Mosese na Lawa ka ceuta tu na Kalou ena vatu; sa vakayacori tale oqo na soli ni kena vakavoui [34:1]. Sa matata sara ni vola tale na Kalou na Vunau vou oqo me vakaga na kena e liu [34:1 cf 32:16]. **Sa dau vakaraitaka na Kalou na nona lomani ira na Isireli, ia sa dei tu na nona dodonu, ka ra na totogi ga se vakavulici ko ira era talaidredre.** Sa raica ko Mosese na cecere ni Kalou, sega me vakarerei koya, ia nai serau ga me kila kina ko Mosese na lagilagi ni Kalou kei na nonai tovo ni nona veiwekani kei na tamata, na nonai bulibuli. **II.** Na lagilagi ni Kalou sa vakaraitaki ga ena nona loloma, yalo dina, dauveivosoti kei na nona dodonu. Nai tovo vaKalou oqo sa kauta mai ko Mosese na kenai vakaraitaki na Vunau e Tini, sa solia vua na Kalou mai na ulunivanua. Sa bibi na kena kilai ni dodonu me vakaitovotaki koya ko Mosese enai vakarau vaKalou oqo me tu rawa kina ena mata ni Kalou. **III.** E sega ni dua na rarama nei Mosese, ia na Rarama ga ni Kalou sa ramata na matai Mosese ka vakavuna me matalia kina na matana ka dredre vei ira na Isireli mera raici koya rawa. Sa vakayagataka kina nai ‘pulou’ [covering] me vunitaka na Rarama ni Kalou e matana vei ira na Isireli ni ra sega ni raica rawa. Ko Eroni kei ira na Isireli era sa raica na rarama ena matai Mosese, ia era sa vulitaka na matadra mai vei Mosese. Nai ‘pulou’ ga me ubia na rarama sa qai rawa kina na mera veitalanoa kei ira na tamata. Ni tu vata ka veitalanoa ko Mosese kei na Kalou sa cilavi se dewavi Mosese kina na Rarama ni Kalou me vakararamataki kina ko koya. Sa dusia ga na tikina e kaya ko Jisu, ko ya ni ramata na tamata na Rarama nei Jisu sa kaya, *‘Me caudre vakakina na nomudou rarama e matadra na tamata, mera*

raica na nomudoi valavala vinaka ka vakarokorokotaka na Tamamudou sa tiko mai Lomalagi' [Maciu 5: 16]. Sa bolei keda ena noda bula, ko ya me laurai, kune se raici nai serau ni Kalou ena noda dui bula. Ena rawa ga ogo keda ucuya na Kalou, talairawarawa ena nona Vosa ka bulataka ena nomu veiqaravi ena veisiga.

B: Ai Vakamacala ni Same: *Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula; ena nodra bula vakavuvale kei na lotu mera dau lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqoni vata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuinui, ena nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou ni lomani ira ka dauvukei ira talega. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega meda raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata, meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! II. Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuki [Penteteuch-pente-5, teuch- vakaro se lawa]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veiulutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same ogo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na Yacana Tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani tu sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakarua [Deuteronomy –deut -2, nomy-lawa] sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacaucautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same ogo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame ogo. 6. Na Same ogo ka vola ko Tevita, e tiko enai ka va niwasewase 90-106, sa no kina na vakasama ni T/Lekutu [Numbers] ka vakaraitaka na mata tamata digitaki na Isireli kei na nodra veiwekani kei ira na veimatani tu e tu voliti ira. Sa tukuni kina na nodra veiwekani na Isireli kei na Kalou kei na veimatani tu tani ogo kei na Kalou.*

Same 99: *Sa Tui ga na Kalou [1, 4]. Sa seretaka na Daunisame na nona yalodina kei na nona savasava na Kalou, sa vakatauca vakadodonu sara na nona lewa ki vuravura raraba. Na Tamata kecega me seretaka na Kalou ko Jiova kei na nona lagilagi [3,5, 9]. II. Baleta ni Kalou dodonu ka savasava, dina na nona vosa, sa dodonu kina meda vakabauti koya na tamata kecega, vakarorogo sara ka vakayacora na veika sa tukuna na Kalou ena nona Vosa. Sa dodonu ga ki na tamata me talairawarawa ka vakayacora nona Vosa na*

Kalou, ia nira talaidredre era na totogitaki se vakavulici me vakalesui tale na bula ki Vua [8, 9]. III. E tolu na vakasama lelevu ena Same oqo: 1. Na cecere kei na lagilagi ni Kalou ka kilikili me dokai [3, 5, 9]; 2. Nonai vakavuvuli se Vunau na Tui dokai me vakayacori ka vakarokorokotaki ka ni lomana na Kalou na Dodonu kei na Dina...*Lover of Justice* [4-5]; 3. Na soKalou se qarava na Kalou lagilagi [6-9].

C. Nai Vakamacala me baleti Koronica: *Ko Koronica [Korinica] e tara toka ena dua na delana rabalailai ka wasawasa ruarua na yasana ka rawa ni tavo na waqa lalai ka usai voli se talaci kina nai voli mai na dua na yasana ki na yasana ka dua ka vakavodoki tale ena dua na waqa. Nai yau me kau vaka ki Itali se na kena me kau vaka ki na Wasaveimama [Mediterranian]. Ena vukea nai voli me kua ni sokotaki vaka ki Kiriti de na luvu kina na waqa ena cagilaba se kasa ena cakau. E a tovolea taumada ko Julius Caesar me kelua e dua nai keli baleta ni 200 na maile [400 na kilomita] me vakarawarawataka na sokotaki ni yau. Ia a qai tekivutaka ko Niro na tui Roma ena 66 CE me taya nai keli musu me soko kina na waqa; a caka tu vakavo era qai vakaotia na Faranise ena 1881. Sa soko kina na waqa lelevu ka vakatotolotaka na usa i yaya kei na veisokoyaki. Ena vuku ni veivakolonitaki kei na nodra vakavunene nai taukei ni koro, era cemuri ka sa mai tawana ena gauna nei Julius, na bobula sereki: ko ira na kai Itali, Siria, Ijipita kei na Jiu. Baleta ni koto donu, sa yaco me koro ni sotasota ni veimata tamata ka ra kauta talega yani kina na nodra dui kalou. Ko ira na Jiu na nodra Kalou ko Jiova, ko Roma na kalou ni wasawasa ko 'Posoidoni' [Poseidon] kei Kirisi na kalou yalewa ni dodomo [love] ko 'Aferedaiti' [Aphradite] ka rauta e 2000 na kena parofita gone yalewa ka ra vakayagataki ena dautagane kei na dauyalewa. Sa rauta me buli e dua na vosa vou vaKirisi na 'korinthiazomai' ka kenai balebale na dautagane/dauyalewa [fornication] se 'vakakoronica' se ena vosavosa vakaViti 'koro ni ca' ka ni koro ni valavalaca. E na uneune levu ni 1858 e ceuraki kina na koro makawa ka kunei kina nai dadedabe ni veilewai ka lewai kina ko Paula. Ko Koronica erau veiqaravi toka kei Aceni, na koro levu ni vuku ka rau dau veisisivi se veiqatitaka se ko cei na koro rogo se dokai. A volai nai vola mai Efeso enai katolu ni nona kaulotu ko Paula rauta na 65 AD/ACE ka sauma kina eso na vakatataro ni nodra bula na lewe ni lotu. Nai ka II Koronica: 1:1-2:17 sa vakavinavinaka ga vua na Kalou ko Paula ka dusia nai tavi vakaiapositolo ena vuku ni tamata ni Kalou; 3:1-7:16 sa dusia na bibi ni noda vakaraviti keda ena loloma savu ni Kalou ka me tuberi keda ka dusimaki keda enai lakolako ni bula kei Jisu; 8:1-9:15 sa sega ni dau guilecavi ira na vavakoso dravudravua mai Jerusalemi ka vakauqeti ira mai Koronica mera nanumi ira na dravudravua; 10:1-13:10 sa dusia tikoga o Paula na dina ni nona kacivi vakaiapositolo, sega ni nona kaukauwa [authority] ia na kaukauwa ga nei Jisu Karisito o koya sa veidigitaki; 13:11-13 sa dau nonai valavala me vakamoce vei ira na lewe ni lotu ena nona vakalougatataki ira ka dau masulaki ira tikoga ena yaca ni Lewe Tolu VaKalou [Trinity]: 'Me tiko veikemudou kecega na yalo loloma ni Turaga ko Jisu Karisito, kei na loloma ni Kalou, kei na veilomani ni Yalo Tabu. EMENI'.*

I. Nai ka II Koronica 3:12-4:2: nai talanoa ni nona puloutaka ko Mosese [Lako Yani 34:29-35] na matana sa matalia baleta ni rau sa sota oti kei na Kalou. Era sa sega ni raici koya rawa na Isireli ena vuku ni Rarama ni Kalou sa dewa mai vua. Sa vakayagataka nai talanoa ko ya ko Paula me dusia kina na Veiyalayalati Makawa ka matataka ko Mosese ni wiliki sa sega ni kune kina na Rarama dina. Ko Jisu ga sa kauta mai na Veiyalayalati vou, ko koya ga ena kauta laivi nai pulou [iubi] makawa ka vagalalataki keda na tamata meda raica na lagilagi ni Kalou. II. Ni sa kauta tani ko Jisu nai pulou/iubi, eda

sa raica na Rarama dina, koya ko Jisu ko koya ga sa vakavoui keda ena nona Yalo Tabu meda savasava, ka meda ucui koya kai tovo vata kei Jisu Karisito. Sa yaco dina e dua na veisau vou ni bula. III. Ni tomani yani ena 4:1-2 sa vakabibitaka ko Paula na dina ni ka e vakaraitaka me baleta nai Tukutuku Vinaka, ka sega ni were ubiubi se vosa vuku ga me vakavinakataka na tamata, se lawakitaki ira me vinaka kina ko koya e matadra, *ia sa tukuna se vunautaka ga na dina ni veivakabulai sa mai vakayacora ko Jisu.*

D. Ai vakamacala me baleti Luke: *E vica na tikina bibi meda kila taumada: 1. Na veivakabulai sa mai vakayacora na Kalou ena bula nei Jisu sa baleti yuravura taucoko, [inclusive]: a. Ko Luke ea sega ni vakacuruma nai tukutuku me kua ni vunautaki nai Tukutuku Vinaka vei ira na kai Matanitu tani me vaka e kune ena Maciu 10:5-6 [cf Marika 6:7-13; Luke 9:1-6]; b. E sega talega ni vakacuruma na veitalanoa ni marama ni Kenani kei Jisu ena Maciu 15:21-28 [cf Marika 7:24-30]; c. Ko Luke e sega so ni vakabibitaka na kena vakayacori na parofisai mai nai VTM me vakataki Maciu. Ia me vakataki Maciu e rau tukuna na kawa i Jisu: ko Maciu e tekivu mai vei Eparaama; sa talei nida wilika ni ko Maciu e vakacurumi rau na yalewa ko Reapi, na yalewa dautagane me kawa mai kina ko Jisu kei Ruci na yalewa ni Moapi. Dina ga ni sega ni tukuni rau na yalewa e rua ko Luke, ia sa tekivu mai vei Atama ki Vua na Kalou [Luke 3:38]. Koi rau na dauvolavola erau sa dusia ga na Nona veidigitaki na Kalou ka sega ni dodonu me beci koya kina e dua na tamata, tagane se yalewa. 2. Sega ni vakataki Maciu kei Marika, ko Luke sa qarauna me tekivutaka na nonai tukutuku me salavata kei nai tukutuku ni gauna ko ya [raica e cake “an orderly narrative/account”--- “mai nai vakatekivu, me’u veidutaitaka nai vola vei kemuni,” Luke 1:3]: na bula vakapolitiki, vakailavo, bula veimaliwai kei na bula vakavanua [historical/geopolitical]. Na nona Kosipeli sa vakarautaki me baleti yuravura raraba; sa vakarau tu na vanua, ko ya sa koto donu na veiliutaki ni vanua me ciqoma na Nona lako mai ko Jisu. 3. E levu cake na nona tukuna vakamatailalai na bula, mate kei na tucake tale ni Turaga ko Jisu. E levu cake nai talanoa me vakadinadinataka na tucake tale ena Nona vakaraitaki Koya ko Jisu vei iratou na tisaipeli. 4. E vakavolekati keda sara enai talanoa totoka ni yuvale [pen-portraits], me vakataki: Elisapeci kei Sakaraia [1:5-25,57-80], Meri kei Josefa [1:26-56;2:1-26, 41-52]; Simione kei Ana [2:25-38] kei Joni na Dauveipapitaisotaki [3:1-20]. Oqo ko ira na turaga kei na marama ea sotava ko Jisu ena Nona bula. 5. Nai talanoa e rawa nida vakasamataka, se meda veitalanoa kina ka raica na kena yaga ena noda bula, me vaka oqo: Na nodra vakadinadina ko ira sa rawai ena bula mai Vua na Dauveiqaravi Levu, ka sa yaco me nodrai Vakabula na Turaga ko Jisu [1:1-2], me vakataki ira oqo: na marama ka lumuta na yavai Jisu ena waiwai [7:36-50]; ko Sakeusa ena nona a vakabulai koya ko Jisu, ena nona lakovata kei koya ki nona vale [19:1-10]; na Nona sota kei ira eso tale na Nona tisaipeli, ka sega ni okati kina ko iratou na lewe 12, ko ya ena gaunisala ki Emeo; kei Kaliopasa kei na nonai tokani? Na watina beka? [24:13-15]. 6. Sa tukuna e dua na Jisu dauveikauwaitaki ka dauloloma: na marama ka lumuta na yavana [7:36-50], na marama turuvidrabalavu ka yabaki 12, ena nona a tara na tutu ni sulu i Jisu ena gaunisala; kei Jairo [8:41-42,49-56] me la’ki vakabula na luvena yalewa yabaki 12 [8:43-48]; na vada mai Neini ka vakabulai na luvena tagane [7:11-17]. 7. Na talei kei na titobu ni loloma mai vale [ni Kalou], ena veivosoti kei na Nona bokoca nai valavalaca, me vaka nai talanoa ena Luke 15:1-32: na sipi ka yali, na tiki ni siliva ka yali [ka rawa ni vakadewataki ni vosa vakatautauvata oqo ni ‘Kalou,’ e vaka na yalewa, se na marama], me vaka: na gone sa yali, na gone cidroi se na loloma mai vale...na loloma ni Kalou sa dei tu ga ka sa sega sara ni veisau. 8. Na nodra kauwaitaki na dravudravua, tamata e biligi tani ka vakalolomataki ka okati kina ko ira na marama. Sa vutuniyau ko Luke enai talanoa e veivakauqeti ka veilauti me yaga ena noda bula ni soKalou, kei na noda vakadinadinataka Jisu kei na noda veiqaravi ena vanua eda bula kina.*

I. Luke 9: 28-36 [37-43a]: Taumada me da vakarau tiko enai ka 6 Maji na ‘Ash Wednesday’: Siga Vukelulu ni Dravusa ka tekivu kina na vakananumi ni nona Rarawa na Turaga. Sa nuitakia ni dua nai tuvatuva sa vakarautaki tu me baleta na Siga ni Dravusa, ke sega, me qai nanumi ena Siga ni Turaga nai ka 10 Maji. Ni oti nai 10 Maji sa veitaravi mai na Ledi [Lent 1-5], na noda sala vata kei Jisu ena nona gaunisala ki na kauveilatai kei na Macawa Tabu [Epereli 15- (19 na Siga ni Mate-Good Friday) kei na Tucake Tale-Easter Sunday [21]. smate ka vakanamata kina ki Jerusalemi. Sa bibi kina na nona vakarautaki koya vakayalo ena gaunisala dredre sa tu e matana. Sa bibi dina ena noda raica ka vakadeitaka na uto ni bula nei Jisu na Daumasu...me vakayacori tiko na masumasu...sa bolei keda ena veisiga. III. Sa tarava ena nodrau tu e matai Jisu ko Mosese kei Ilaijia ka veitalanoa [ko Jisu ga e qai tukuna vei iratou na tisaipeli na lewe ni veitalanoa]. A cava e veitalanoataki? Ena Luke 9:31 ‘...ka rau vosataka na nona ‘ciba’ ena vakayacora ko koya mai Jerusalemi’ se ‘erau sa vosataka na nona ‘Lako Yani’ [exodus] ka vakayacora mai Jerusalemi.’ Se enai vakadewa vou ni VT [FNV] sa kaya, ‘E rau a vakaiserau tu oi rau [Mosese kei Ilaijia] ka rau veivosakitaka nai lakolako ni nona vakarau biuti vuravura kina o Jisu, me vaka sa lesia oti tu na Kalou me na yaco mai Jerusalemi.’ Sa vakayagataki na vosa ‘departure’ vakavavalagi se na ‘exodus’ ena vosa VaKirisi [eda sa sereka oti e cake], ka sa vaka eda raica tale nai yaloyalo ni nodra vagalalataki, sereki kei na veivakabulai sa vakayacora na Kalou vei Isireli mai vei Fero mai Ijipita. Sa dusia ga nai lakolako nei Jisu ki Jerusalemi me laki ‘ciba’ kina, sai lakolako ga ni veisereki, veivagalalataki kei na veivakabulai mai nai vesu ni valavalaca ni tamata [me kedai voli--ransom for humanity]. IV. Na Matalia ni yago ni Turaga ko Jisu mai Eremoni sa volai ena Kosipeli suivata [Maciu 17: 1-13; Marika 9:2-13; Luke 9:28-36] ka via tautauvata ga na ka eratou dui kaya, ia e duidui ga vakalalai. [Biuti iratou vata qai wilika ka dikeva na tautauvata kei na duidui kei na kenai balebale]. Ena vinaka meda wilika talega na Lako Yani 24:12-18 kei nai II Pita 1:16-21. V. Ena macawa sa oti eda goleva tiko kina na bibi ni noda sota ka vakavoui na bula ni veilomani, veivakaduavatataki, guilecavi na veika dredre ka tawasea tu na veilomani. Sa rawa ga ni vakadeitaki oqori ena noda vakabauta na dina ni tucake tale mai na mate me soli kina veikeda na qaqa ka na rawa meda vakayacora na veika dredre ko ya, *meda lomana noda meca.* Sa matata ga ni yavu dei tu vua na Kalou ko Josefa, dei tu ko Paula vei Jisu ka tucake tale mai

na mate se na sota kei na Turaga ko Jisu [personal encounter] ka tauri koya se ciqomi koya. Ni da sa vuli vua na Turaga ko Jisu, eda sa vakabauta, sa dei na bula, oti koya eda sa qai talai. VI. Na sota mai na ulunivanua [Mountaintop Experience] e yacovi Mosese mai Sainai [Lako Yani 34] ka vakadinadinataka talega ko Pita, Joni kei Jemesa ni ratou a tiko kei Jisu mai Eremoni. Meda raici rau ko Mosese kei Ilaitia ena nodrau sota kei na Kalou mai na ulunivanua: ko Mosese mai Sainai ka soli kina vua na Vunau e Tini, ko Ilaitia, e na ulunivanua ko Orepi me sota kei na Kalou ka vakaukauwataki; ka veivala kei na bete nei Peali ena ulunivanua mai Kameli. Na nodrau mate: ko Mosese mai na ulunivanua ko Nepo, ia sega ni kune na kenai bulubulu. Sa matata ni ‘buluti’ koya ga na Kalou. Ko Ilaitia, e kau bulabula vua na Kalou ena qiqi bukawaqa. Sa nakiti na nodrau digitaki na lewe rua oqo me sota kei Jisu: erau rogo ena veika oqo:ko Mosese e soli kina na Lawa kei Ilaitia, na parofita ni Kalou e dokai ka rogo. Koi rau oqo ko Mosese kei Ilaitia erau lako mai ni bera na Mesaia ko Jisu. VII. Ko Pita, Joni kei Jemesa eratou tiko kei Jisu ena ulunivanua ka vakadinadinataka na veika sa yaco: na O, na Rarama, na matalia ni yagoi Jisu, ko Mosese, ko Ilaitia kei na Domo mai lomalagi, sa vakadeitaka ga na matalia ni gauna bibi koya. Na Domo: *“Oqo na noqu Gone ni toko:dou rogoci koya,”* raica vata kei na Luke 3: 22 *“O iko na noqu Gone ni Toko;au sa dau vinakati iko vakalevu.”* Na vosa *“Ko iko na noqu Gone ni Toko”* mai na Same 2:7 sa dusia na nona Mesaia ka Tui kei na *“o koya au sa vinakata vakalevu”* [Aisea 42:1] nai Vakabula Daurarawa sa baleta na kauveilatai. Ena vosa ruarua, sa vakadeitaki koya ko Jisu enai tavi bibi sa tu e matana ko ya me colata nai valavalaca kei vuravura ka laki mate ena kauveilatai. VIII. Sa dusia tikoga nai tavi sa tu me qarava ko Jisu ena nona vakanamata ki Jerusalemi. Sa dua na bolebole levu veikeda nida sota kei na Turaga kei na noda yacova na draki ni bula vaka mai na ulunivanua [mountaintop experience]. IX. Tikina 37-43: Sa totoka na tiko ga e ulunivanua, sa totoka ka vakaciriloloma ka veivakauqeti ni da sota kei na Turaga ko Jisu, ia sa tu nai tavi me qaravi ena buca. Ko iratou na vo ni tisaipeli ena buca eratou sega ni vakabula rawa na gone sa tauvimate. Sa sega ni vakacauoca na Turaga ko Jisu me veivakabulai tale nira sa sega ni vakayacora rawa na tisaipeli. Nai vakasala ga nei Jisu sa dodonu me noda talega: *‘Sa dua na matatamata lecaika ka sega ni kila se vakabauta na Kalou. E na vica beka na balavu ni gauna meda tiko vata kina mo dou qai vuli rawa ka*

kila na ka mo dou cakava? Ena vakavica na noqu cakava na veika ogo mo dou qai vulica ka kila rawa? Kauta mai eke na luvemu gone tagane.’ Sa totoka na tiko vata kei na Turaga ena soKalou, na masumasu vuli VT, lagalaga sere ka vakarokorokotaka na Kalou [praise worship], ia meda lako yani ka veigaravi talega ena buca, e vuravura,v akayacora sara na veika sa veitalai kina na Turaga ko Jisu... sa bolei keda tu!

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods], na sala ni vakadewataki ni vosa [exegesis]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataki ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? Raica na Joni 3:16 ‘ni sa lomani ira...’ se 18 ‘...O koya sa vakabauti koya sa sega ni cudruvi..’ sa yaco sara tikoga...I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna koya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature].K.Ia sa dei tu ni ogo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Iperiu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa.L. Sa kena gauna ogo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M.Na kena i otioti mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa ogo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc, se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso?[Application and Implication]. N.Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara koya.

VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo